

[Skriv ut](#)

www.dagsavisen.no [Publisert 14.10.2004 - 10:39]

Høstens lyspunkter

Av: Åshild Skadberg

Det gjelder ikke å ha mest, men best, utelys. For mørket skal også synes.

– Mange nabolag har kommet inn i en slags lyskonkurransse. Naboen har masse sterke utelys, og så må jeg måke på enda mer enn ham. For å synes, for at tingene mine skal stråle mest i gata.

Landskapsarkitekt Askild Nilsen jobber med å lyssette hus og hager, men vil mane til moderasjon blant velhavende, lyshungrige nordmenn.

– I historisk perspektiv er det ikke lenge siden gatebelysning var luksus. Eller siden strømmen ble trukket fra gård til gård. Folk fikk én pære over kjøkkenbordet, og én på låven. I dag risikerer vi å bli blendet av all belysningen i villaoppkjørsler. De interessante kontrastene mellom lys og mørke forsvinner i dette lyshavet, hevder Nilsen. Han påpeker at vi for lengst har tatt luven fra selve stjernehimlen med all belysningen vår.

Stjernene forsvant

– Himmelrommet over større byer har mistet stjernene. Årsaken er at vi ikke har avskjermede armaturer. Alt fra reklameskilt til gatebelysning lyser i alle retninger, dermed blir støvet over byene belyst slik at stjernene blir usynlige.

Lysbransjen selv er i ferd med å våkne til bevissthet, og anbefaler avskjermet belysning som spiller på lag med naturlig lys og mørke. I flere store byer, blant annet på Karl Johan i Oslo, jobber man med ny gate- og skiltbelysning som «toner ned» byen nattetid. Privatpersoner bør ifølge Nilsen tenke på den samme måten.

– Er det lite lys, skal det veldig lite ekstra lys til før det likevel får oppmerksomhet. For eksempel kan man se et stearinlys på to miles avstand i stummende mørke. I en mørk hage kan en lampe med lav effekt skape en fin lyseffekt.

Bakgrunnslyset

Landskapsarkitekten anbefaler at vi starter med å gå utenfor huset en mørk høstkveld, og legge merke til den eksisterende bakgrunnsbelysningen.

– Gatelykter, lys fra naboens utelamper, det såkalte strølyset fra vinduene. Til sammen gir disse lyskildene mye. Men mange planlegger som om de ikke er der, sier Nilsen.

Neste skritt er å sørge for funksjonell belysning på noen bestemte steder:

– Hvis man koker det helt ned, må man kunne lese nummerskiltet. Finne porten. Finne døra og garasjeporten, og nøkkelhullene. For noen kan det også være aktuelt å belyse selve gangveien opp til huset.

Deretter kan man vurdere om man vil ha noen tekniske finesser på lyset, som en fotocelle som tenner lampene automatisk når skumringen kommer, eller dimmer til å regulere lysstyrken med. En egen lyskaster med bevegelsessensor kan være effektivt for å skremme vekk uønskede gjester.

Til slutt begynner moroa – det lyset vi tilfører for opplevelsens skyld, ikke funksjonens.

Nedfelte uplights

– Her må vi huske på at når man først vil noe, er det lett å gå for langt. Ikke bruk for masse watt! Men velg ut noe fint du vil belyse, for eksempel et tre, en mur, en arkitektonisk vakker del av bygningen, et

lysthus. Bruk gjerne både uplights som er nedfelt i bakken, og lys fra siden som viser tingens form.

Askild Nilsen foreslår å imitere naturens lys: det varme, lave sollyset og det kalde, fjerne nattelyset fra måne og stjerner.

– Lyset vi legger nær oss, for eksempel langs gangveien eller i en forstøtningsmur, kan være intimt, varmt og lavt. Lenger ut i hagen kan vi skape en illusjon av månelys med en lampe som festes oppe i treet, og sender kaldt lys ned gjennom greinene. Slik får vi hagen til å virke større.

God utebelysning

* Rimelige utelamper du kan montere selv, koster fra kr 250 kroner. Mer avanserte lamper som krever montering av elektriker, koster som regel fra 1000 kroner og oppover. Skal du grave ned ledninger i røp og koble til tre-fire lyskilder i hagen, kan du grovt sett regne med å bruke fra 15.000 kroner, inkludert både lamper og elektriker-/anleggsarbeid.

* Utebelysning er som regel vanlige glødelamper eller halogenlamper. Sparepærer kan brukes i stedet for tradisjonell pære (glødelampe), men husk at lyset da blir hvitere, derfor brukes det helst der hvor det er vanskelig å komme til for å skifte pære.

* Fiberoptisk lys er en litt dyrere, moderne form for belysning der selve lysgiveren kan ligge langt unna, f.eks. i en boks i garasjen. Lyset ledes gjennom mange slanger fram til små, dekorative lyspunkter. Fint i hagedammer, fontener og innimellom vegetasjon. Lett å skifte farger på lyset. Lov å installere selv. Prisanslag: For 15.000 kroner får du flere lyspunkter 10 meter fra lysboksen.

* Velg mellom klart eller opalisert glass. Klart glass er best egnet på spoter der lyset er rettet mot trær, skulpturer og andre objekter. Opalisert glass sprer lyset, slik at ikke bare pæren, men hele kuppelen, lyser. Dette er ofte best på vegglampene.

* Skal du belyse et tre, kan du legge tre uplights (store spoter) i bakken, i hvert sitt hjørne av en tenkt likesidet trekant såvidt innenfor trekronen. Belys i tillegg treet med en lyskaster fra siden, slik at treet form blir fremhevet.

* En mur med planter foran får flott belysning med uplights som er plassert bak plantene, inntil muren. Da blir muren jevnt opplyst, mens plantene blir til svarte, dramatiske silhuetter.

* Har en uplight assymmetrisk lysretning, betyr det at lyset ikke spres like mye til alle kanter, men kan rettes dit du vil ha det.

* En utelampe som ser ut som det den er, nemlig en lampe, kan ofte være et bedre valg enn en utelampe som er dårlig kamuflert som en «stein».

* Merk deg forskjellen på å «lyse» og å «belyse». En usynlig lampe som belyser noe, er ofte et mer dekorativt valg enn en synlig lampe som bare lyser opp seg selv.

(Kilder: Landskapsarkitekt Askild Nilsen og Fiberoptisk lys)

Ta hensyn med lys

* Ikke sett lamper slik at de belyser steder som bør være mørke. En uplight som lyser opp i soveromstaket hos deg eller naboen, kan forstyrre nattesøvnen.

* Det kan virke pompøst å «feire» hele gårdsplassen med overveldende mye, flat belysning. Velg heller ut de viktigste punktene, og få kontraster mellom lysere og mørkere partier. Men veldig sterke kontraster kan være ubehagelig for øyet.

* Har du dimmer på utelyset, kan du skru opp styrken hvis du skal jobbe med noe ute om kvelden. Dempert lys er hensynsfullt mot dyrelivet i hagen.

* Plasser lys i hoftehøyde langs gangveier og murer. Da unngår du å bli blendet, og det lave lyset får et

intimt, varmt preg. Lys som ligger i bakken langs gangveien kan i verste fall blende gående, spesielt svaksynte som ser mye ned i bakken.

* Lys i hofteøyde – dvs øyehøyde når man sitter – er også best på verandaen. Da følger man samme belyningsprinsipp som i kosekroken inne i stua.

* Pass på at lampen(e) ved inngangsdøren ikke er plassert slik at du selv kaster slagskygge over nøkkelhullet når du skal låse opp.

* Det er som regel en fordel at utelamper er avskjermet, slik at ikke en synlig lyspære virker blendende. Spesielt vegglamper kan være hyggelige når de er avskjermet øverst, slik at lyset kastes nedover langs veggen.

(Kilde: Landskapsarkitekt Askild Nilsen)

---

http://www.dagsavisen.no/dine_sider/article1288397.ece